VILNIUS Antradienis, 1930 m. Balandžio mėn. 15 d. IV metai

VISŲ ŠALIŲ PROLETARAI, VIENYKITĖS.

Pirmyn!

№ 8 (64)

Kas vergo retežių nedrįsta numest—
Tas laisvas niekuomet nebus! J. Janonis.

SOCIALDEMOKRATŲ ORGANAS.

KORESPONDENCIJOS Adr.: Wilno, Urząd Pocztowy 1. Skrytka Nr. 115. Red. a[illegible]. ul. Bonifraterska 6—2.	EINA DU KARTU PER MĖNESĮ	Prenumerata: Lenkijoj metams 4 auks., pusei metų 2 auks. Lietuvoj metams 4 litai, pusei metų 2 lit. Užsieniuose dvigubai. Atskiras numeris 20 sk.

Parlamentarizmo krizis.

Lietuvos fašistai, savo viešpatavimui pateisinti, nesitenkina „argumentais" iš mūsų gyvenimo, bet siekia toliau. Užtenka kur nors pasikeisti valdžiai, fašistai tuoj skelbia, kad tai esąs „parlamentarizmo krizio" išrodymas. O kadangi parlamentarizmas serga, todel mūsų krašto šeimininkai sakosi beveiįą valdyti be parlamento. Anot jų, sukirmijusi „tautos vadų" diktatūra, jiems bent, yra naudingesnė, negu sergąs, partijų rietenose paskendęs parlamentas. Nėra abejonės, kad, išeinant iš valdančiųjų grupės interesų, jų valdžia jems yra tobuliausia ir geriausia. Visi tie, kurie iš diktatūros pelnosi, turi pamato parlamento nekęsti. Bet liaudis, Lietuvos valstiečiai ir darbininkai, diktatūrą ir parlamentarizmą vertina ne pagal „argumentus" už ir prieš tokią, ar kitokią tvarką, o vertina atsižvelgdami savo interesų. Dvarininkui diktatūra grąžina žemę, kurią valstietis turėjo gauti nuosavybėn; pramonininkui diktatūra duoda aukštus muitus ir pigius darbininkus, o darbininkui užkrauna aukštus mokesčius, neleidžia organizuotis, atima pagrindines pilietines teises. Karininkų grupei diktatūra duoda teisę sauvaliauti, iždą melžti, tuo tarpu kaip kareivis prieš savo norą yra paverstas žandaru, beteisiu ir bebalsiu įrankiu savo broliams malšinti, Karjeristai, šnipai, prisiplakėliai ir kailiamainiai diktatūros šešėlyje ganosi, prie diktatorių ėdžių minta, o eilinį, padorų valstybės tarnautoją diktatūra pavertė beteisiu vergu, atidavė jį viršininkų ir įdavėjų malonėn. Jei randasi žmonių, kuriems diktatūra naudinga, tai devyniems dešimtadaliams gyventojų diktatūra ne tik nėra naudinga, bet tiesiog yra nelaimė.

Parlamentarizmas nereiškia, kad visų interesai gali būti ir yra patenkinami. Idealės valstybinės santvarkos, nelygybe ir naudojimu paremtoj visuomenėj, iš viso negali būti. Galima tik kalbėti, koks valstybės tvarkymas daugiau atatinka vienos ar kitos visuomenės klasės interesams. Parlamentas, rinktas visuotinu balsavimu, atstovauja įvairius visuomenės sluoksnius, žiūrint jų susiorganizavimo ir savo reikalų supratimo laipsnio. Juo geriau darbininkai ir valstiečiai supranta savo reikalus ir moka juos atstovauti, juo didesnę jėgą jie ir parlamente sudaro. Po didžiojo karo darbininkų judėjimas pasiekė aukščiausio laipsnio, daugely valstybių buržuazija jau nebepajėgia viena prieš darbininkų valią valdyti ir netolimas laikas, kai visą eilė Europos valstybių turės darbininkišką daugumą parlamentuose. Todel darbininkams parlamentarizmas, ypač ten, kur darbininkai sugebėjo susiprasti su biednesniaisiais valstiečiais, gali būti garantija jų netolimos pergalės, Tais sumetimais darbininkai, nors esamais parlamentais ir labai daug kuo gali nusiskųsti, randa vienok reikalo parlamentarizmą ginti nuo jo priešų. Visai priešingai į parlamentarizmą žiūri žlungančios klasės — dvarininkai ir buržuazija. Neturedami vilties ilgainiui parlamentuose ponauti buržuazija ir dvarininkai griebiasi smurto, ar kitaip sakant, diktatūros, kad kumščio pagelba sulaikius liaudies masių kilimą ir pratęsus savo viešpatavimą. Demokratijos ir parlamentarizmo krizį pramanė tie, kuriems gręsia pavojus iš liaudies kilimo. Darbo masėms, nors parlamentuose dar daugumoje šeimininkauja turtingųjų klasių atstovai, parlamentarizmo krizio nėra. Netenka stebėtis tuo, kad diktatūra įsigalėjo ne tuose kraštuose, kur

buržuazijai didžiausias pavojus iš darbininkų gresia, bet kaip tik daugiausiai atsilikusios šalyse. Priežastis yra ta, kad Vakarų Europos kultūringuose kraštuose darbininkai iki šiol sugebėjo buržuažijos samdinių-fašistų puolimus atmušti. Stipri, organizuota darbininkų klasė, mokanti savo reikalus ginti, yra geriausia parlamentarizmo apsauga.

Daugumas tariamų ar tikrų parlamentarizmo ligų, (dažnas valdžių keitimasis, mažas parlamentų darbo našumas, stoka pastovios daugumos ir t. t.) yra ligos, kurių priežastys glūdi pačioj visuomenėj, arba parlamento darbo sąlygose. Vienok, kokie bebūtų parlamento trūkumai, diktatūra visus tuos trūkumus savyje dar labiau padidina. Žinoma yra atsikimai, kad Voldemaras jau pasirašytus ir reikalingus įstatymus po kelius mėnesius ir net virš metų laikydavo savo stalčiuje neskelbdamas. Parlamentarinėse šalyse valdžios krizį balsavimas iššaukia, o mūsų Lietuvoje valdžios krizį bobų intrigos ir karininkų sąmokslas gimdo. Tik prisiminkime kaip pasitiaukė Šilingas, Merkys, Daukantas, Musteikis ir „pats“ Voldemaras. Ar begali būti kas šlykštesnio, kaip kelių karininkų, dviejų kunigų ir dviejų bobų intrigavimas, ministerių mainymas su kulkosvydžiais, ar pinigų pamokėjimais, su kariuomenės pulkais, siunčiamais „krizio“ metui „į manevrus“?

Kalbant apie diktatūrą ir parlamentarizma reikia atsiminti, kad argumentai, nors ir geriausi, tokiuose klausimuose suinteresuotų asmenų neįtikins. Perdvėsę Lietuvos bajorai pripažįsta liurbį Smetoną absoliučiu viešpačiu, žinoma, kol jis jų valią vykdo. Su įtikinėjimais neperkalbėsi fašistinių karininkų, kad jie mestų buvę šunimis ir žandarais. Ne. Reikia juos priversti, jei reikia ir kumščiu, diktatūros išsižadėti ir grąžinti liaudžiai jos teises. Demokratinės tvarkos įgyvendinimas liaudžiai reiškia daugiau negu tik teisę per 3 metus kartą balsuoti. **Be demokratinės tvarkos nėra sąlygų kovoti už savo buities pagerinimą, nėra sąlygų kultūrėti.**

Draugai! Artinasi Gegužės Pirmoji, viso pasaulio darbininkų šventė. Tą dieną visų šalių proletariatas patikrina savo jėgas ir nustato kelius tolimesnei kovai su kapitalistais.

Nors žiaurieji turtingųjų samdiniai fašistai mus jau ketvirti metai smaugia ir neleidžia draug su viso pasaulio darbininkais apvaikščioti tos brangios šventės, bet del to mes neprivalome nuleisti rankų. Visokie fašistų persekiojimai tebūna mums paraginimu stiprinti savo dvasią, didinti jėgas tolimesnei kovai su įsigalėjusiu pas mus darbininkų priešu fašizmu. Toje sunkioje išsivadavimo kovoje mes nesame vieni. Viso pasaulio socialistai, susivieniję po Socialistinio Darbininkų Internacionalo veliavą, teikia mums moralės paramos. Todel įtempkime maksimum energijos ir pasiryžimo kovai už savo teises—pergalė bus užtikrinta! Kiekvienas Lietuvos darbininkas privalo atminti, kad kovoj jis tegali pralaimėti tik tuos retežius, kuriuos jam „tautos vadai“ uždėjo, o laimėti gali — gerą, žmonišką gyvenimą.

Diktatūros biudžetas 1930 metams

Fašistiška diktatūra reiškia, turtingųjų klasių interesuose vykdomą, smurto viešpatavimą. Diktatūra liaudį pavergė ne tik politiškai, atėmė darbo visuomenei pilietines teises, suvaržė bet kokį politinį judėjimą, bet kartu diktatūra liaudį pavergė ir ekonomiškai. Pavergtieji Lietuvos gyventojai patys už savo pinigus turi savo pavergėjus smurtininkus išlaikyti. Karo stovio viešpačiai-komendantai, karo cenzoriai, gaujos šnipų, geležiniai vilkai, policija ir žvalgyba, visi yra tam, kad liaudį laikius pavergtą, bet kartu jie visi iš liaudies centų minta, liaudies pinigais tunka. Diktatūra visą valdžios aparatą stengiasi paversti paklusniu savo įrankiu ir įkinkyti jį į krašto smaugimo ir slopinimo darbą. Kariuomenė diktatūroje virto ne krašto gynėja, bet krašto pavergėja, kariškiai pasidarė iš krašto gynėjų kalėjimo sargais ir žandarais. Už kruvinos diktatūros nugaros slepiasi ne paslaptingi „valstybės ir tautos" interesai, bet gobšūs dvarininkai, „tautiškieji" šimtamargiai, pramonininkai ir įvairiaspalviai lupikai. Ką diktatūra savo išlaikymui iš liaudies neišlupa, tą pasisavina sau „tautiškoji" buržuazija ir stambieji žemvaldžiai. Beteisė liaudis neturi jokios galimybės nei prieš aukštus muitus, nei prieš „tautiškųjų" spekuliantų sauvalę gintis. Politiška ir ekonomiška darbo liaudies vergija diktatūroje yra neatmezgamai viena su kita sujungtos. Darbininkas, kurs neturi teisės organizuotis, neturi savo nevaržomos spaudos, neturi pilietinių teisių, neturi taip pat galimybės nei prieš dvarininkų ir kapitalistų naudojimą gintis. Beteisis mažažemis, kurs neturi tautiškoje eroje balso, neturi taip pat galimybės nei prie kreditų prieiti, nei nuo siurbėlių lupikų gintis. Todel ir liaudies ekonomiškas išsivadavimas ir būvio pagerinimas be pilietinių laisvių, be laisvos, demokratiškos santvarkos yra neįmanomas.

Biudžetas didėja.

Kiekvienos valstybės biudžetas yra veidrodis, kuriame atspindi socialiniai krašto santykiai. Biudžetas rodo, kas pinigus į valstybės iždą sumoka ir kas tais pinigais naudojasi. Lietuvos valstybės biudžetai po gruodžio 17 d. putčo atvaizdina ne tik liaudies masių ekonominį išnaudojimą, bet aiškiai rodo ir politinį mūsų pavergimą. Šiais metais Lietuvos valstybės biudžetas suvestas yra sumoje 320.254.655 litų. Palyginus su 1927 m. biudžetu, kurį buvo sudariusi demokratiškoji vyriausybė, šių metų biudžetas yra **apie 90 milijonų litų didesnis**.

Šių metų biudžetas	320.254 655 lt.
1927 „ „	229.535.703 „
Šiais metais biudžetas didesnis	90.718.952 lt.

90 milijonų litų Lietuvos liaudis šiais metais sumoka į valstybės iždą daugiau, negu 1927 metais! Tiek padidėjo mokesčių našta. Kas tuos 90 milijonų litų sumoka? Gal dvarininkai, pirkliai, pramonininkai, ar „tautos vadai?" Visai ne. Tie 90 milijonų litų tai Lietuvos darbo liaudies pinigai. Iš liaudies kišenio fašistai didina savo pajamas, iš darbo žmonių kruvino prakaito diktatorių gauja smurto priemonėmis išspaudžia milijonus ir juos sulig savo užgaidų aikvoja.

Kodel biudžetas didėja?

320 milijonų litų mūsų suvargusiam kraštui yra milžiniška suma. Norint suprasti, ką šita suma reiškia, neužtenka vartyti „Vyriausybės Žinias" nr. 322 (biudžetą), bet verta pažiūrėti į „Vyriausybės Žinių" II-ą dalį, kur skelbiama ūkininkų žemių pardavimai iš varžytynių. Maždaug kas 7—10 dienų išeina „Vyriausybės Žinių" priedas (2-oji dalis) ir kiekviename nr. skelbiama nuo 20 iki 30 ūkių pardavimai. Daugiausia parduodama žemės smulkesnių ūkininkų, kuriems Žemės Banko kreditai nėra prieinami. Jei prie to pridėti ūkininkų judomojo turto licitacijas, kurias skelbiama ant valsčių ir policijos nuovadų sienų, ir kurių yra bent 10 kartų daugiau, negu nejudomojo turto pardavimų, tai gausime vaizdą, kaip verčiasi Lietuvos valstiečiai. Diktatūra į tai neatsižvelgia. Turtingieji, ar stambieji ūkininkai, kurios diktatūra skaito savo ramsčiais, verčiasi kiek geriau, bet verčiasi tik del to, kad lengviau prieina prie Ž. Banko kreditų ir, dėka diktatūrai, turi pigių darbininkų. Prasiskolinimas Lietuvos valstiečių tarpe dideliais šuoliais žengia pirmyn, o perspektyvos išsimokėjimui yra begalo liudnos. „Tautiškoji vyriausybė", užsimojusi proteguoti stambiuosius žemvaldžius, milžiniškos valstiečių daugumos skurdo ir bėdos nenori matyti ir nemato reikalo jiems gelbėti. Padidinti mokesčiai iš valstiečių yra išieškomi be jokių atodairų, nors ir ne iš visų. Stambieji ūkininkai ir mokesnių mokėjimo žvilgsniu yra privilegiruotoj padėty. Jiems mokesniai dažniau yra atidedami, mokėjimo laikas pratęsiamas. Užtat smulkieji ir vidutinieji ūkininkai mokesnių nesumokėję yra lic tuojami su visu griežtumu. Iš valstiečių bėdos pelnosi visa armija lupikų—pinigų skolintojų, kurie už aukštus nuošimčius ir dvigubus vekselius ūkininkams duoda paskolų. Kiekviename valsčiuje galima užtikti tokius valstiečių „geradėjus" lupikus. Įvairius šunadvokačius, kurie tarpininkauja paskolų iš Ž. Banko gavime ir panašių parazitų. Valstybės biudžeto didėjimas eina kartu su valstiečių, ypač biednesniųjų, skurdo didėjimu. 90 milijonų litų, kuriuos šiais metais Lietuvos mokesnių mokėtojai daugiau, negu 1927 m., į iždą turi sumokėti, nebus paimami iš pakilusio Lietuvos ūkio pelningumo, kurio nesimato, bet **bus sumokėti iš nepadidėjusių valstiečio ir darbininko pajamų. Dirbtinas biudžeto didinimas yra diktatūros režimo pasėką.** Jei nebūtų diktatūros, nebūtų ne tokių išlaidų, kaip karininkų papirkinėjimas, žvalgybos ir policijos etatų begalinis didinimas, įvairių diktatūros parazitų maitinimas ir t.p Diktatūra, norėdama išsilaikyti, turi kas kart daugiau lėšų skirti savo ramsčiams—dvarininkams, buožėms, „tautiškiems" spekuliantams, karininkams, šnipams, policijai, „vilkams", šauliams ir panašiems padarams — tvirtinti. Pinigai tam reikalui yra imami iš krašto gyventojų, kuriems mokesčių našta kas metai auga.

Biudžeto pajamos.

Mokesčių naštos didinimas paliečia pirmon galvon neturtinguosius Lietuvos gyventojų sluoksnius, ant jų yra kraunamos vis naujos mokesčių naštos. Palyginę 1927 m. ir 1930 m. biudžetų pajamas matysime kas tiktai tiesioginių mokesčių buvo surinkta

1927 m.— 29.927.000
1930 „ — 33.848 800

Reiškia šiais metais žemės mokesčių, mokesčių nuo nekilnojamo turto miestuose ir miesteliuose ir mokesčių nuo pramonės ir prekybos įmonių (kurios tuos mokesčius daugumoje suverčia ant prekių vartotojų) **padaugėjo keturiais milijonais litų.** Čia dar nėra viskas, nes žemės mokestis, mokamas savivaldybėms, taip pat yra padidintas. Lietuvos tiesioginiai mokesčiai yra perdėm „fašistiškai demokratiški", jie lygiai apsunkina ir nuskurusį mažažemį valstietį ir šimtamargį „patriotą" iš „ūkininkų vienybės" liogerio. Netiesioginių mokesčių srityje didžiausių padidinimų matome muituose. Muitų surinkta

1927 m. — 42.300.000 lt.
1930 „ — 54.875.110 „

12 su puse milijonų litų daugiau, negu 1927 m. „tau-

tos vadai" šiais metais surinks iš muitų. Muitą, kaip žinoma, tur mokėti visi, turtingi ir biedni, seni ir jauni ir visi lygiai. Kiekvienas pirkėjas užsienių prekes pirkdamas kartu užmoka ir muitą. Bet muitai ne tik išplėšia milijonus iš plačiųjų vartotojų masių, jie pabrangina ir prekes, kurios krašte yra gaminamos. Pakeldami muitus fašistai pasitarnavo Lietuvos pramonininkams, papildė savo iždą, o Lietuvos liaudžiai užkrovė sunkią mokesnių naštą. Degtinė šiais metais „tautos vadams" duos pajamų 2 1/2 milijono litų daugiau, negu buvo numatyta 1927 m. Degtinės kaina nėra pakelta, bet stojus „naujai erai" Lietuvos gyventojai pradėjo daugiau gerti ir kas met fašistai iš degtinės monopolio gauna daugiau pajamų. Girtuokliavimas yra neišvengiama vergijos pasėka. Užslopinus politinį judėjimą suardžius organizacijas, kurios darbininkų ir valstiečių sąmonę ir kultūringumą kėlė, girtuokliavimas turėjo padidėti. Viena iš stambiausių padidėjusių pajamų pozicijų yra miškai. Štai kaip atrodo Lietuvos miškų kirtimas. Miško iškirsta:

1927 m. — 17.065.800 litų
1928 „ — 28.532.589 „
1929 „ — 32.988.240 „
1930 „ — 36.283.000 „

Miškų naikinime matosi didžiausia „tautiška" diktatūros pažanga. Šiais metais miško bus iš kirsta pustrečio karto daugiau, negu 1927 metas. Sakau pustrečio karto nes miško kainos paskutiniu laiku žymiai yra nukritusios del Sov. Rusijos konkurencijos. Miškų naikinimas, pakelti muitai ir tiesioginiai mokesčiai, padidėjęs girtuokliavimas, pakeltos akcyzės ir pašto rinkliavos, vekselių protestai (žyminių ženklų rinkliava!) ir t.p. leidžia fašistams surinkti daug daugiau pajamų, negu 1927 m., kada biudžetas buvo suvedamas kiek galima taupiau. Diktatūra, norėdama laikytis, turi išlaidas didinti, o del to turi ir pajamas per gvoltą didinti.

Kas pinigus suėda.

Per trejus fašistinio valdymo metus valdininkų armija padidėjo nuo 22 iki 26 tūkstančių galvų. Daugiausia padaugėjo valdininkų „tautiškose" valstybės aparato dalyse — policijoj ir žvalgyboj. Vidaus Reikalų Ministerijos išlaidos paaugo sekančiai:

1927 m. be kunigų algų — 17.332.685 lt.
1930 „ „ „ „ — 26.146.845 „

Beveik 9 milijonai litų daugiau! Policija ir žvalgyba diktatūrai reikalingos, todel ir pinigų diktatūra tam reikalui nesigaili. Darbininkai iš V. R. M-jos biudžeto negauna nė laužto cento. Bedarbių Lietuvoje nėra! Na, o jei atsiranda, tai ant jų siundoma policija **Policijai V. R. M-jos biudžete skiriama 20 milijonų 333 tūkstančiai 982 litai.** Kitas V. R. M-jos biudžeto sumas suėda centro įstaigos. Sunku įsivaizdinti, kur V. R. M ja galėjo padėti 9 milijonus litų, juk policininkų skaičius dvigubai nepadidėjo ir algų jiems nepakėlė. Bet stebėtis gali tik nežinantis. Visas Lietuvos gyvenimas yra šnipų kontrolėj, šnipai yra diktatūros ausys, akys ir nosis. Šnipams V.R.M-ja ir leidžia milijonus. Aravičius eina tik Musteikio pramintu keliu, ir jis perka tuos, kurie tik nori parsiduoti. Provokatoriams, šnipams, minkštakauliams šliužams dabar gadynė, jie visi po buvusio socialisto revoliucionieriaus maksimalisto Aravičiaus sparnu šildosi ir už savo judošišką darbą čiulpia nusitvėrę iždo spenį. Verta palyginti policijos išlaidas su liaudies švietimosi išlaidomis. Šiais metas:

policija suėda — 20.333 982 lt.
pradžios mokyklos — 18.205.604 „

Mokyklos kas met daugiau atsilieka nuo policijos. Seniau pradžios mokykloms daugiau pinigų buvo leidžiama, negu policijai, bet tai buvo „supuvusios demokratijos" laikais. „Tautos vadai" liaudžiai nesigaili policininko nagaikos, bet užtat gailisi mokyklos. Ir visai naturalu. Diktatūra remiasi kumščiu ir juo žmonės bus durnesni, tuo lengviau juos kumščio pagelba bus galima valdyti ir smaugti Verta palyginti dar mokyklų ir kalėjimų statymą. Šiais metais išleidžiama statymui:

Kalėjimų . . . . 1.435 104 lt.
liaudies mokyklų . 600.000 „

Kaunas, Raseiniai, Utena, Mariampolė ir kiti miestai pasipuošė ar puošiasi naujais „tautiškais" kalėjimais, kuriuose pudomi bus Lietuvos demokratai, kovotajai už Lietuvos liaudies teises!

Šalia policijos kariuomenė, kaipo diktatūros ramstis, gauna riebiausį kasnį iš Lietuvos valstybės biudžeto Kariuomenei išleista:

1927 m. . . . 38.991.060 lt.
1930 m. . . . 56.070.000 „

Taigi šiais metais kariuomenei išleidžiama 17 milijonų litų daugiau negu 1927 m. demokratiška vyriausybė buvo numačiusi. Iš to neseka, kad dabar kariuomenė yra stipresnė. Visai atbulai, savo kariška verte kariuomenė dabar stovi daug žemiau. Ir tai del to, kad dabar kariuomenė pasidarė diktatūros ramsčiu, susirišo su viena, liaudžiai priešinga partija. Kariuomenė dabar yra įrankis kraštui smaugti, liaudies judėjimui slopinti. Del to ji brangiau kainuoja ir mažesnę karišką vertę turi. Karininkus ankščiau reikėjo samdyti, kad jie eitų savo pareigas, o dabar juos reikia papirkinėti, kad jie palaikytų smurto ir sauvalės režimą. Karininkai dabar ir patys yra diktatūros dalyviai ir kaipo tokie gauna savo dalį gruobiu besidalijant. Be to, kariuomenėje fašistai yra priversti išlaikyti eibes šnipų, kurie seka kareivių nuotaiką, na o kas eis šnipo pareigas dykai. Kiekvienas šnipas turi tik vieną dievuką — pinigą ir tarnauja tam, kas moka. Lietuvos okupantai tą žino ir todel šnipams pinigų nesigaili.

Krašto aps. ir Vidaus reik. ministerijų biudžetai yra fašistų smurto ramsčiai. Iš tų ministerijų penisi šnipai, karininkai, „vilkai", šauliai ir kitokie perkami gaivalai. Kitose ministerijose yra fondai „visuomenei", spaudai ir šiaip viešajai opinijai pirkti. Ministeris pirmininkas turi savo žinioje „netikėtoms" išlaidoms 908 720 litų ir „tam tikruose (specialiuose)" ministerių kabineto kredituose 2.200.000. Iš tų sumų Tūbelis samdo savo spaudos šuniukus krašto viduje ir kai kur kitur. Švietimo ministeris Šakenis savo žinioje turi 130 000 litų, fašistiškų mokytojų palaikymui, nors taip vadinamoms „kultūriniems" organizacijoms remti yra fondai ir skyrium. Užsienių reikalų ministeris turi savo žinioje 260 000 litų užsienių spaudai ir propagandai užsieny fisansuoti. Veik visose ministerijose yra atskiros pozicijos „paskoloms iš valstybės iždo duoti". Kas tomis paskolomis naudojasi nesunku atspėti, ypač matant kaip kai kurie „tautos vadai" staiga pralobsta ir, lyg iš dangaus dovanos sulaukę, ima namus statytis, ūkius pirktis, ar kokiu bizniu verstis. Finansų m-ja tokių išlaidų žada 600.000 litų duoti, ir toje pat ministerijoje „nepaprastoms" paskoloms duoti numatoma 2.250 000 litų. Žemės ū. m-ja „paskolų" žada išduoti 135.000 litų. Per visą biudžetą galima prirankioti laisvai virš 10 milijonų litų, kurių aikvojimas ar vogimas pareina nuo „tautos vadų" geros valios ir duoda jiems šaltinių sau šalininkus verbuoti ir savo priešininkus sekti. Be to, Krašto aps. m-joj ir V. reikalų m-joj „saviems" reikalams fašistinės galvos gali leisti kiek patinka, nes ir paviršutinė kontrolė čia yra neįmanoma.

Geros valios biudžetas.

Valstybės finansai nuo 1926 m. gruodžio mėn. pradžios pateko į neatsakomingų užgrobikų rankas. Kon-

trolės jokios nėra, nes taip vadinama Valstybės kontrolė nėra savaranki, nuo valdžios nepriklausoma įstaiga. Suglebęs senis Matulaitis, valstybės kontrolerius, yra tik aklas ir durnas įrankis „tautos vadų“ rankose. V. Kontrolės valdininkai užsiima gaudymu smulkių vagišėlių, tų, kurie vagia fašistų galvų nesiklausę ir negavę iš jų leidimo. Stambesnės žuvys ne tik į Valst. kontrolės tinklą neįkliuva, bet joms nieks ir tinklo nemeta. Stoka kontrolės daro visą biudžetą fiktyviu, o jo vykdymą atiduoda gerai vagių valiai. Tomis sąlygomis ne dyvai, kad apie biudžetą vienaip vien girdisi koncertas tarp savęs besiriejančių „tautos vadų“, kurių kiekvienas norėtų daugiau pasifverti ir sau paglemžti. Viršūnėse gauja vadų pešasi del gardesnių gabalų, o žemiau rujos plytlaižių, įskundėjų ir šnipų žiūri į vadų rankas ir laukia numetant riebių kąsnių.

Kam duoda ir iš ko ima.

Tautininkai yra „katalikai“ ir visai ne taip jau blogi krikščionys. Todel jie skaito sau privalomu evangelijos pasakymą: „kas turi, tam bus duota, o kas neturi, iš to bus atimta ir tas, ką jis turi“. Tuo principu yra sudarytas ir fašistiškas Lietuvos biudžetas šiems metams. Lietuvos darbininkams ir biedniesiems valstiečiams biudžetas nič nieko neduoda, bet iš jų labai daug ima. Iš dvarininkų, buožių ir tautiškų buržųjų biudžetas veik nieko neima, bet jiems labai daug duoda. Fašistai ir tas išlaidas, kurios eina ūkio kėlimui, perleidžia savo sėbrams ir vienminčiams jų ūkiams kultūrinti, tuo tarpu kaip biednas mažažemis yra atiduotas lupikų malonei. Iš fašistinio biudžeto matosi klasinis, liaudžiai priešingas „tautiškos“ diktatūros veidas. Lietuvos fašistai ne del to liaudį pavergė, atėmė darbininkams, valstiečiams ir tarnautojams pilietines teises, kad jų reikalais rūpintis. Tos rūšies pasakoms ir maži vaikai neįtikės. Diktatūros tikslas yra liaudį pavergti, kad ją lengviau būtų naudoti. Nuskuręs, tamsus ir pavergtas valstietis ir darbininkas iš vienos pusės ir liaudies prakaitu pralobęs „tautos vadas“ iš kitos, tai yra diktatūros siekimas. Prieš tą diktatūros „idealą“ kovojanti liaudis turi pastatyti savo tikslą — laisvą, demokratišką Lietuvę, kurioje lygiomis teisėmis besinaudojantis darbininkas ir valstietis turės progos ir savo ekonomiškus reikalus gynti nuo tautiškų parazitų ir išnaudotojų pasikėsinimų.

A. B.

Dr. Trimakas pabėgo — ūkininkai skolas moka!

Ūkininkų centralinis bankas, kurs prieš porą dar metų stipriai laikėsi prieš tautininkų apetitus, dabar sugriūvo, palikdamas ūkininkams mokėti savo nuostolius. Po visos eilės bankelių ir draugijų susmukimų, po „draugiškų“ vekselių, po begalės vagysčių, krenta dabar dar vienas sunkus smūgis ant suvargusios „krikščioniškųjų“ koperatininkų kupros. Su centraliniu banku gula į kapą vienas iš piliorių tos koperacijos, kuriai pradžią davė Krupavičiaus neapykanta prieš visa, kas nekatalikiška. Krupavičius ir K⁰ norėjo iš koperacijos padaryti sau atramos bazę. norėjo ekonominių organizacijų pagelba įstiprinti savo politinį viešpatavimą. Krikščionių nelaimė buvo ta, kad neturėdami prityrusių žmonių į iš aukšto kūriamą koperaciją traukė žmones arba be jokios nuovokos apie koperacinį darbą, arba svieto perejūnus, politinius perkrikštus ir žulikus. Kita klaida buvo per didelė katalikiškos koperacijos priklausomybė nuo iždo. Kol prie iždo stovėjo Krupavičiai, Karveliai ir panašūs „savi žmonės“, tol katalikiška koperacija neva klestėjo, bet užteko pasikeisti valdžiai, kaip krikščioniškai koperacijai pradėjo trūkti oro. Bet būtų klaida sakyti, kad tik katalikiška koperacija buvo iždo priklausoma. Ne mažiau, jei ne daugiau, priklausoma iždo ir L. Banko yra ir taip vad. neitralioji koperacija. Ne be reikalo Kvieska, Žygelis ir k.koperatininkai ėjo nusilenkti Tūbeliui, tam jie turėjo visai rimtų išskaičiavimų. Arba išrinkimas Lapėno į L. K. B. Sąjungos valdybą perėjo išimtinai nuo to, kad jis tautininkas ir, kaipo toks, lengviau suras kelią į iždą... Jei pasikeistų valdžia ir, jei toji naujoji valdžia neitraliąją koperaciją taip traktuotų, kaip dabartinė valdžia traktuoja krikščioniškąją koperacija, tai, nebūnant pranašu, galima pasakyti, kad greitu laiku neitralioji koperacija imtų smukti. Lietuvoj taip jau susidėjo sąlygos, kad nepriklausomos koperacijos nėra ir dar ilgą laiką nebus.

Tautininkai, dasigriebę valdžios, galėjo krikščioniškąją koperaciją, su jos vadais ir pasekėjais, nupirkti ir galėjo ją susmukinti, sudemoralizuoti, vadus sukišti į kalėjimą, sukompromituoti, o sekėjus patraukti į savo abazą. Tautininkai pasirinko šį antrąjį kelią. Bet yra žinoma, kad kur ponai pešasi, ten mužikams vilnos dulka. Tautininkams besipešant su krikščionių vadais, valstiečiai turi mokėti už draugiškus vekselius, turi dengti draugijų ir bankelių nuostolius, turi pakutavoti už vagių griekus. Krikščioniškieji vadai savo kailį išnešė sveiką tokie Mikšiai, Draugeliai, Trimakai, Karveliai ir kiti už jų padarytus nuostolius ne patys moka, nors turto jiems tam reikalui apsčiai užtektų, bet palieka tą atlikti eiliniams nariams, ūkininkams, kurių daugeliui teks ir savo ūkių netekti. Dabar nuo tautininkų valdžios pareina ar ji nuskriaustiems ūkininkams jų naštą palengvins, ar ne. Jei palengvins, ūkininkų dėkingumas bus galima paversti politiniu kapitalu, o jei ne palengvins, tas ūkininkus dar labiau sukels prieš krikščioniškuosius vadus. Ar vienaip, ar kitaip tautininkai iš to turės neabejotino pelno. „L. Aidas“ jau dabar su pasitenkinimu rašo, kad centr. banko suvažiavime „visi dalyviai, ypač ūkininkai, kukliai reiškė vilties, kad vyriausybė palengvintų likvidaciją“. Fašistai jau mato sau pelno iš ūkininkų nelaimės, jie jau rengiasi pakeisti krikščioniškus vadas tautiškais. Ūkininkai, nusikratę vieno apynasrio, su dėkingumu leis ant savo sprandas užsisėsti „tautos vadams“. Toki yra prasmė kovų, vykstančių tarp krikščionių ir tautininkų Klausimas eina apie tai, kas vadovaus ūkininkams, kas, naudodamas jų vargą, pakinkys juos į savo partinį vežimą.

Keistą ir labai nepuikų vaidmenį centr. banko susmukime suvaidino žinomas perekinčikas Trimakas, kurs, pradėjęs nuo bolševikų, dasirito iki ūkininkų sąjungos, o iš čia, kaip ir kiti ūk. sąjungos vadai, nuėjo paprasto žuliko keliu. Trimakas, atsidėkuodamas krikščionims, apiplėšė jų banką ir dabar kur tai slapstosi užsieny. Už šito švaraus „kataliko“ darbus mokės taip pat ne tie, kurie jį samdė, ne Krupavičiai ir Karveliai, bet ūkininkai. Koks vagis, ar „tautiškas“, ar „krikščioniškas“ bevogtų, o atsakyti vis viena turi suklaidintas valstietis,

K. M.

Tautininkų „tautiški“ nuopelnai Klaipėdos krašte.

„Liet. Aidas“ nr. 79 praneša be komentarų (!) šitokią naujieną iš Klaipėdos krašte, apie Kl. kr. pilietybės įgijimą, į kurią reikia atkreipti ypatingo dėmesio. „L. Aidas“ rašo:

„Seimelio išleistame šituo klausimu įstatyme yra pasakyta, kad tie Lietuvos piliečiai,

atsikraustę iš Didž. Lietuvos į Klaipėdos kraštą, gali įgyti šitą pažymį, jei jie krašte nuolatai gyvena ir Didž. Lietuvoje yra turėję visas civilines ir politines teises. Dabar einant 1929 m. išleistuoju savivaldybių rinkimų įstatymu, ne visi piliečiai gali dalyvauti rinkimuose. Todel Klaipėdos krašto direktorija yra davusi apskričių viršininkams parėdymą, kad krašto gyventojų pažymį tiktai tie iš Didž. Lietuvos atvykę nuolatiniam apsigyvenimui piliečiai ir Klaipėdos krašto pasą tegal gauti, kurie krašte nuosavą turi nekilnojamą turtą arba kokią įmonę, kurie yra baigę aukštąjį arba specialų žemės ūkio mokslą, arba jeigu yra atsikėlę iš Kauno, Šiaulių, Marjampolės ar Panevėžio".

Ką reiškia šitoks Kloipėdos kr. direktorijos parėdymas? O gi tą, kad **tūkstančiai Didžiosios Lietuvos gyventojų, apsigyvenusių Klaipėdos kr., niekada negaus Klaipėdos krašto pilietybės.** Klaipėdos kr. Seimelis suteikia Klaipėdos kr. piletybę visiems Lietuvos piliečiams, išgyvenusiems tam tikrą laiką Klaipėdos krašte, bet su sąlyga, **kad jie Didžiojoj Lietuvoje yra pilnateisiai piliečiai**. Smetonos šaika, kaip žinoma, **savivaldybių rinkimų įstatyme atėmė piliečių teises trims ketvirtadaliams Lietuvos kaimų ir miestelių gyventojų.** Remiantis tuo įstatymu ir Klaipėdos kr. direktorija neleidžia tokiems **beteisiams Lietuvos gyventojams** gauti Klaipėdos kr. pilietybę.

Klaipėdos kr. Seimelis ir direktorija iš viso nėra linkę lietuviams iš Didžiosios Lietuvos suteikti Klaipėdos kr. pilietybę, o Lietuvos reakcininkų savivaldybių įstatymas duoda jiem tam ir pagrindo. Klaipėdos vokietininkai gali argumentuoti kad ir šitaip—jei biednieji lietuviai savo gimtame krašte neturi pilietinių teisių, jei jie yra antraeiliai piliečiai, tai ir Klaipėdos kr. jie turi būti beteisiais ir neprivalo gauti teisės rinkti Seimelį ir savivaldybes, Tautišku atžvilgiu šitoks Kl. kr. Direktorijos parėdymas gali būti tiktai vokietininkams naudingas. Reikia žinoti, kad Klaipėdos kr., nežiūrint į tai, kad jame yra neginčytina lietuvių dauguma, yra vokiškas kraštas. Klaipėdos kr. visos autonominės įstaigos, mokyklos, teismai, savivaldybės, administracija yra perdėm vokiškos. Visos privačios prekybos ir pramonės įmonės, bankai su labai mažomis išimtimis, taip pat yra grynai vokiškos. Net iš Didž. Lietuvos atsikelusios firmos, veik visos žydiškos, Klaipėdoje samdosi tiktai vokiškus tarnautojus ir savo paviršutine išvaizda yra vokiškos: Klaipėdos kr. Seimelyje iš 29 atstovų tik 4 yra tokie, kurie save skaito lietuviais. Lietuviškos kilmės berods yra bent pusė atstovų, bet tie „lietuviai" su lietuviais nieko bendra nenori turėti ir Seimely lietuviškai žodžio neprataria. 4 atstovai iš 29 tai yra toks mizernas nuošimtis, jog B. Sruoga Karaliaučiuje daug teisingiau būtų pasielgęs, jei vokiečiams, užuot. A. Silezijos ir Pajūrio (Pomorze). kur lenkų daugumos ir vokiečiai neginčija, būtų pasiūlęs Klaipėdos kraštą. Žinoma, B. Sruoga to nepadarė, nes lengviau yra svetimomis negu savo žemėmis švaistytis. Ypač tokiam „patriotui" ir „politikui", kaip Balys Sruoga.

Prof. J. Yčas tvirtina, o jis be obejo Klaipėdos kr. santykius geriausiai gali žinoti, kad per visą vokiečių, kelių šimtų metų valdymą Mažosios Lietuvos lietuviai niekada nebuvo taip vokietinami, kaip po 1923 m., prijungus tą kraštą prie Lietuvos. Autonomija prisidengę visvokiečiai šaukia gvolto del tariamo ir tikro jų spaudimo iš komendantų ir panašių „ponų" pusės, bet krašto germanizavimo darbą varo kuo uoliausiai pirmyn. Ne tik vokiečiai ir suvokietintieji klaipėdiškiai su panieka ir pasityčiojimu žiūri į „šemaičius" ir „grosslitauerius", bet ir vietos lietuviai per 7 metus lietuvių valdymos prarado daug simpatijų prie Lietuvos. Ir, jei šiandieną plebiscitas turėtų išspręsti Klaipėdos kr. likimą, Lietuva iš to nepasidžiaugtų.

Pasikeitimo gerojon pusėn galima laukti tiktai iš ankštesnio, glaudesnio Klaipėdos kr. susirišimo su Lietuva, o tas susirišimas už pinigus negalima nupirkti ir komendantų sauvale nėra įgyvendomas. Vienas tokių ryšių Klaipėdos kr. su likusia Lietuva yra gyventojų maišymasis. Juo daugiau klaipėdiškių ras darbo D. Lietuvoje ir atbulai, tuo skirtumai tarp Klaipėdos kr. ir likusios Lietuvos mažės. Apie 10.000 klaipėdiškių optavo už Vokietiją ir, nors tik dalis jų teišsikėlė į Vokietiją (daugumas paliko gyventi svetimtaučių teisėmis), vis vi na jie nebesiskaito Lietuvos piliečiais ir tuo pat nusitolina nuo viešųjų Klaipėdos kr. reikalų. Į optantų vietą ir ypač prie lauko darbų kas met atsikelia tūkstančiai gyventojų iš D. Lietuvos. Daugiausia į Klaipėdos kr. keliasi laukų ir miestų darbininkai. Klaipėdoje yra dirbtuvių, kur dirba veik vieni lietuviai iš D. Lietuvos (tekstilės ir kiti fabrikai). Kaimuose ir dvaruose didžiuma samdininkų yra iš Didž. Lietuvos. Optantų skaičius kas met mažėja, o tuo tarpu iš D. Lietuvos kas met atsikelia daug darbininkų ir tarnautojų. Jei tie visi atsikėlusieje gyventi į Klaipėdos kr. gautų piliečių teises, įsitrauktą į vietos viešąjį gyvenimą, jų įtaka pasireikštų ir vietos visuomenės susigrupavime. Dabar gi visiems iš D. Lietuvos Klaipėdos kr. gyventojams vietos piliečių teisės nebus suteikiamos.

Išimtį sudaro tik turintieji nuosavybę, valdininkai ir baigę aukštąjį, ar specialinį žemės ūkio mokslą. **Tikrenybėj devyni dešimtadaliai Klaipėdos kr. gyvenančių iš Didž. Lietuvos kilusių gyventojų, dėka Smetonos šaikos reakcingam savivaldybių įstatymu, Klaipėdos krašte neturės jokių pilietinių teisių, bus parijas, beteisiai „šemaiten", kurie bet gi mokesčius turi mokėti ir visas kitas viešąsias pareigas turi atlikti.** Tautišku žvilgsniu tai yra didžiulis smūgis Klaipėdos kr. susirišimui su Lietuva. Bet ir darbininkų judėjimui šitas išskirimas dalies biednuomenės, bus pragaištingas. Klaipėdietis darbininkas bus ir toliau pilnateisis pilietės, tuo tarpu kaip toks pat darbininkas, kilęs iš Didž. Lietuvos, jokių teisių neturės. Suskaldymas darbininkų į pilnateisius ir beteisius piliečius, visam darbininkų judėjimui atneš tiktai nuostolių, pagilins ir taip esamus nesusipratimus ir priešingumus.

Lietuvos fašistai, atėmę biednuomenei pilietines teisės, negali reikalauti, kad tiems beteisiams Klaipėdos kr. būtų suteiktos pilietinės teisės. Del to „L. Aidas" be jokių komentarų praeina pro šitą nuosavą gėdą, o gal net jaučiasi patenkintas, kad ir Klaipėdos kraštas išmoko skirstyti teises atsižvelgiant į turtą. Kas turtingas, tam visos teisės, o biednam lieka tik mokesniai mokėti, kariuomenėj tarnauti ir tylėti. Nežinia kaip klaipėdiškiai lietuvninkai į šitą tautišką gėdą pažiūrės. Didesnės akcijos iš jų negalima laukti, nes vadovaujami tokių tipų, kaip Trukanas, kyšininkas Merkys ir panašūs, jie negi išdrįs protestuoti prieš savo kauniškių sėbrų niekšybę. Norint pakeisti Klaipėdos kr. direktorijos parėdymą, reikia pakeisti Lietuvos Smetoninį savivaldybių įstatymą, reikia grąžinti Lietuvos biednuomenei bent popieryje pilietines teisės. O tokio žygio iš Lietuvos fašistinių okupantų bergždža būtų laukti. Lietuvos biednuomenė savo teisės turės iškovoti, o tada ir reakcingas, tik vokiečių šovinistams naudingas direktorijos parėdymas nustos galios.

Fašistinė diktatūra ir Klaipėdos krašte šeimininkauja su karo stoviu, komendantų ir cenzorių pagelba. Savo nesubrendusiu protu ir laurais merginėjimo ir girtuokliavimo fronte pasižymėjęs komendantas Lior-

manas yra nerašytoji autonominio krašto konstitucija. Bet vokiečių įtakos komendantų sauvalė negali pašalinti ir nepašalins, nes toji įtaka yra šimtmečių padaras, už kurios stovi ne tik aukšta kultūra, bet ir turtas. Be to, vokiečiai Klaipėdoje nėra beginkliai, juos palaiko Vokietija, stovinti „autonomijos sargyboje". Komendantų sauvalė tik erzina gyventojus ir tuo žvilgsniu vokiečiams yra net naudinga. Toks Liormanas, kuriam padoras Klaipėdos krašto gaspadorius nepatikėtų ir penkių centų, savo parėdymais, cenzūros sauvaliavimu, kalinių iš Klaipėdos kalėjimo atiminėjimu (ginklo pagelba) ir panašiais žygiais yra didžiausias antilietuviškas agitatorius, o visa kompanija „tautiškų" vadų, su žinomu vagiu Merkiu priešaky, atbaido nuo Lietuvos ir lojaliausią klaipėdietį.

Nenorėčiau būti suprastas kaipo šalininkas Klaipėdos krašto „lietuvinimo". Tą galime palikti lietuviams šovinistams, Bet ir socialistas negali praeiti pro Klaipėdos krašto santykius tyliomis. Dvigubas spaudimas — lietuviškos diktatūros agentų ir vokiečių dvarininkų bei miesto kapitalistų sudaro čia tokią atmosferą, kurioj darbininkų judėjimas turi merdėti. Žinant tautiškus santykius vietos socialistinių darbininkų tarpe netenka dyvytis, kad socialistų įtaka, kas kart daugiau smunka. Ji ir smuks tol, kol į vietos socialistinį judėjimą neisitrauks lietuviškos masės. Reakcingas direktorijos parėdymas tokiam darbininkų judėjimo praplėtimui sudaro naują kliutį *G. P.*

Iš pasaulio.

Socialdemokratija Austrijoj.

Austrų socialdemokratai 1929 m. turėjo vesti sunkią kovą su fašizmu. Buvo momentų, kada rodėsi, jog pilietinis karas yra neišvengiamas. Tai buvo laikotarpis kovos del išlaikymo demokratiškos konstitucijos. Fašizmui paslaugios buržuazinės partijos buvo įsigeidusios pakeisti Austrijos konstituciją taip, kad darbininkų klasei būtų galima „teisėtu" keliu diktuoti savo valią. Socialdemokratai stojo ginti demokratines liaudies teises ir, jei buržuazija būtų bandžiusi jėga savo norus vykinti, būtų susilaukusi tokio pat atsakymo. Pagaliau buržuazinės partijos buvo priverstos nusileisti ir susitarimo keliu ieškoti kompromiso su „marksistais". Galima buvo laukti, kad aštrios kovos su fašistais ir jų pakalikais buržuazinėse partijose socialdemokratus kiek nusilpnins, bet su džiaugsmu galime konstatuoti, kad įvyko visai priešingai. Socialdemokratai sustiprėjo! „Arbeiter Zeitung" iš š. m. kovo 30 d. praneša apie partijos narių stovį, iš kurio matome, kad per 1929 m. partijos narių skaičius padidėjo 4.222 žmonėmis, iš kurių 1.706 vyrai ir 2.516 moterų. Šių metų pradžioj Austrų socialdemokratų partija turėjo 718.056 narius tame skaičiuje 488.398 vyrus ir 229.658 moteris. Taigi, Austrijos darbininkų klasė pasilieka geriausiai organizuota. Galima tikėti, kad visos fašistų pastangos atsimuš ir ateity į stipriai organizuotą Austrijos darbininkų klasę. Juo labiau, kad Austrų draugai ne tik pavyzdingai yra organizuoti ir po karo nesuskilo (komunistų Austrijoj veik visai nėra), bet ir turi stiprią „Respublikos Gynėjų Sąjungą" karišką organizaciją, kuri reikalui esant ir ginklu gali fašistų puolimus atremti.

Iš aristokratų Vengrijos.

Vengrijos fašizmas, del užsienio akių, šeimininkauja „legaliai". Ten yra Seimas, yra „rinkimai" (vieši), yra legali socialdemokratų partija ir profesinės sąjungos. Bet darbininkų padėtis yra kuo blogiausia. Popierinės teisės ir falsifikuotas parlamentas neduoda jokios apsaugos darbininkams. Yra darbininkų (gelžkeliečiai), kuriems tiesiog uždrausta organizuotis, kitiems, nors formaliai nedraudžia, bet tikrenybėj su policijos ir teismų pagelba neleidžia organizuotis. 30 nuošimčių Vengrijos darbininkų yra be darbo, bet pašalpos bedarbiai visai negauna. Virš pusės pramonės darbinininkų dirba daugiau kaip 8 valandas. Jei kur kyla streikas, policija skaito savo pareiga „padėti" streiką likviduoti. Socialinis draudimas atimtas iš darbininkų atstovų ir pavestas tvarkyti „saviškiams", iš ko nuostolių turi tik darbininkai, nes jie turi didesnius įmokesnius daryti ir mažiau paramos reikalui ištikus gauna. Streikalaužiai aristokratų Vengrijoj yra „neliečiami", policija jais ypatingai rūpinasi, o kadangi darbininkams organizuotis neleidžiama ir yra daug bedarbių, tai nė vienas streikas negali būti darbininkams naudingas. Darbininkų uždarbiai dabar, palyginus su realiu prieškariniu uždarbiu, veik per pusę yra sumažėję, o tarnautojų net nesiekia ir pusės prieškarinio. Ne dyvai, kad ir Lietuvos „nuosaikieji" budeliai norėtų vengrų aristokratų pavyzdžiu „legalizuotis" per falsifikuotus Seimo „rinkimus".

Komunistų atoslūgis.

Visose šalyse komunistų partijos pergyvena vieną „krizį" po kito. Nesenai dešinieji Vokietijos komunistai Brandlerio vadovaujami (išmesti iš partijos) įteikė kominterno vykdomąjam komitetui platų memorandumą, kuriame nurodo, kad komunistų įtaka visose šalyse mažėja. Anglijoj komunistų partija priskaito vos kelius tūkstančius narių, Prancūzijoj partijos narių skaičius nuo 100 tūkstančių nusmuko iki 15 tūkstančių, Čekoslovakijoj tas pats. Vokietijoj partijos įtaka tirpsta, už partiją balsuojančių skaičius mažėja ir patys nariai tolinasi partinio darbo. Įmonių kuopelių susirinkimus lanko 10—15% narių. Profesinėse sąjungose partija visai noteko bet kokios įtakos. Brandleris mano, kad priežastys yra per didelėj V. Europos komunistų priklausomybėj nuo Rusijos komunistų partijos. Iš tikrųjų, priežastys yra tame, kad gyvenimo verčiami darbininkai ieško vienybės. Karo metu kilę nesutikimai darbininkų partijose dabar užsimiršta, gyvenimas stato naujus uždavinius, kuriuos tik bendromis pajėgomis galima įveikti. Todel ir matome visose šalyse socialdemokratų stiprėjimą ir komunistų krykimą.

Valdžios permaina Vokietijoj,

Laike vienos savaitės Vokietijoj valdžia perėjo iš kairiųjų bloko į dešiniosios koalicijos rankas. Socialdemokratą Mueller'į pakeitė katalikas Bruening'as. Pasikeitimas staigus ir labai reikšmingas ypač tuo, kad dešiniąją valdžią palaiko reakcingiausioji, fašistuojanti vokiečių nacionalistų (tautininkų) partija. Iki šiol nacionalistai buvo griežčiausi priešininkai Youngo plano ir prekybos sutarties su Lenkija. Dabar, įėję valdžion, jie turės tęsti tą politiką, kurią iki šiol smerkė! Todel galima laukti šiek tiek pakitėjant vokiečių užsienių politikos, ypač santykiuose su lenkais. Vidaus politikoj valdžios pasikeitimas **reiškia užuomazgą buržuazinio bloko nukreiptą prieš darbininkų klasę.** Sąryšy su Young'o plano vykdymu Vokietija turi pravesti mokesčių sistemos reformą, aktualus yra bedarbių rūpinimo klausimas ir kiti svarbūs klausimai, kuriuos suvienyta buržuazija bandys rišti darbininkams priešingoj dvasioje, galimas daiktas, kad bandys pusiaufašistinėmis priemonėmis savo valią primesti darbininkams. Ne taip senai dar ir buržuazinės Vokietijos grupės buvo tos nuomonės, kad Vokietijoj prieš socialdemokratus ir be socialdemokratų niekas negali valdyti. Dabar buržuazija, sumobilizavusi parlamente reakcingiausius gaivalus, rengiasi valdyti be so-

cialdemokratų ir net prieš socialdemokratus. Vokiečių socialdemokratija, akyvaizdoj buržuazijos blokavimosi, stovi prieš sunkias vidaus kovas, kurių turinį sudarys išlaikymas demokratinės santvarkos, apsaugojimas iškovotų socialinių laimėjimų ir gynimas darbininkų ekonominių reikalų.

Danijos socialdemokratai stiprėja.

Įdomus ir mus pamokinantis yra Danijos darbininkų judėjimas. Pas mus vyrauja nuomonė, kad žemės ūkio kraštuose socialdemokratai neturi ateities. Bet Danija mus įtikina, kad taip nėra. Gerai organizuota Danijos socialdemokratų partija š. m. pradžioje priskaito narių 163.193, iš kurių 54.034 moteris. Pernai metais Danų draugai partijon įtraukė 14.073 nau jus narius. Džiuginantis reiškinys yra ir didelis nuošimtis moterų danų socialdemokratuose. Narių skaičius Danijoje auga ne tik miestuose, bet ir miesteliuose bei kaimuose.

Danija yra smulkių ūkininkų šalis. Pavyzdingai sutvarkyti koperatyvai, kultūringai vedami, kad ir smulkus ūkiai, visuotinas liaudies švietimas duoda pagrindo danų socialdemokratams savo akciją plėsti ir valstiečių tarpe. Todel Danijos draugai su pasitikėjimu žiūri į ateitį, būdami tikri gal jau netolimos pergalės ir parlamente. Reikia dar pridėti, kad Danijoj visiškai nėra komunistų, nėra darbinininkų susiskaldymo, del to Danijos draugai visą savo dėmesį gali kreiptį į kovą su buržuazija ir į mažiau sąmoningų darbininkų švietimą bei organizavimą.

Danijos pavyzdys gali ir turi mus paraginti eiti danų draugų keliu, kreipiant kuo didžiausio dėmesio ne tik į darbininkų, bet ir į valstiečių organizavimą. Pagrindinė sąlyga bet kokiam platesniam darbui yra demokratiška santvarka, kurią turime dar iškovoti mūsų krašte.

Latvijos darbininkų judėjimas.

Iš visų Pabaltės valstybių, Latvijos darbininkus tenka skaityti stipriausiais ir labiau organizuotais. Nors Latvijos Socialdemokratų Darbininkų Partija yra kiek jaunesnė už Lietuvos S. D. Partiją, bet žymiai stipresnė. Ji vadovauja ne tik miestų darbininkų judėjimu, bet ir lauko darbininkuose turi didelės įtakos.

Latvijos reakcinis gaivalas jau senai svajoja pasekti Lietuvos fašistų smurtininkų pėdomis, panaikinti krašte demokratinę santvarką, atimti darbininkams pilietines teises, bet neišdrįsta. Neišdrįsta todel, kad jaučia organizuotų darbininkų jėgą, kurie kiekvienu momentu yra pasiruošę atremti reakcininkų puolimą. Latvijoj dabar prie valdžios vairo stovi ūkininkų sąjunga (tokios pat veislės kaip mūsiškė) su miesčioniskosios buržuazijos grupėmis. Todel ne stebėtina, kad toji valdžia stengiasi visokiomis priemonėmis susiaurinti darbininkų teises, kurias Latvijos darbininkai ankščiau yra iškovoję. Pirmon galvon valdžia megina „reformuoti" ligonių kasas ta prasme, kad atėmus iš ligonių kasų tą dalį pinigų kuriuos dabar valdžia primoka. Be to norima ligonių kasų veikimą „pagerinti" įkišant į jas valdžios agentus. Socialdemokratai ir profesinės darbininkų sąjungos tai „reformai" griežtai priešinasi. Tačiau kova yra ne lengva, neš iš vienos pusės, diriguojami iš Maskvos komunistai drumsčia ir provokuoja darbininkus, iš kitos pusės—Latvijoj yra dar taip vadinama „geltonoji" profesinė sąjunga (nelyginant mūsų federantai), susidedanti iš tamsiausių nesusipratusių darbininkų, kurie aklai seka paskui kunigus, pastorius, popus ir panašius darbininkų apgaudinėtojus. Del tos priežasties, pernai paskelbtas generalinis vienos dienos protesto streikas prieš darbininkų teisių siaurinimą ir ligonių kasų darkymą, pavyko Rygoj tik 80% o kituose miestuose kiek mažiau. Šiemet balandžio mėn. 6 d., tuo pačiu tikslu suruošta Rygoj protesto demonstracija ir didžiulis mitingas, praėjo labai įspūdingai. Jau net toks miesčioniškai nusiteikęs, dabartinės koalicinės valdžios rėmėjas, dienraštis „Jaunakas Zinias" ir tai išdrįso parašyti, kad, girdi, „nėra abejonių jog su darbininkų reikalavimais teks kartą skaitytis jų interesų priešininkams ir jų teisių siaurintojams".

Taip. Buržuazija tik tuomet su darbininkais skaitosi ir jų reikalus boja, kuomet mato, kad darbininkai yra organizuoti, stiprūs.

Mes Lietuvos darbininkai turime prisižiūrėti ir sekti užsienio draugų pavyzdį.

Laiškai ir Korespondencijos.

Laiškas iš Kauno.

Paskutinio laiko naujienos.

Paskutiniuoju metu tautininkų veikimo judrumas lyg ir apsnūdo. Net toks įvykis, kaip tautininkų tarybos suvažiavimas praėjo labai nežymiai. Būdavo seniau suvažiavimas visuomet sveikina „tautos vadus", o šiuo kartu net paties „prezidento" Smetonos nepasveikino. Pačiame suvažiavime pasireiškė gana didelis nuomonių skirtumas. Tubelis prasižiojo, kad reikia kviesti į bendrą darbą visas valstybiniai nusistačiusias demokratines grupes, reikia šaukti Seimą (žinoma, sulig leitenantų konstitucijos). Kiti buvo tam priešingi ir sakė, kad reikia eiti prie įgyvendinimo gruodžio mėn. 17 nakties „idealų . Lapėnas visą laiką dairėsi, kur dauguma linksta. Bet pats suvažiavimas prie nieko konkretaus nepriėjo. Tūpčiojimas ant vietos tęsiamas toliau.

Neaiškios padėties įtakoj apsnūdo net ir pati žvalgyba. Pasikapsčiusi Liepojuj po mėšlų krūvą buvo besušunkanti, bet susisarmatijo ir nutilo. Su dideliu triukšmu areštavo Utenos apskrity, Užpalių kaime keletą jaunų vyrukų, bet ir ten pasirodo buvo vien „dutoje dielo". Šen ten padaro kratas, areštuoja, primuša, žmones bet žymesnių provokacijų nebepajėgia sugalvoti.

„Neo Lithuanics" bimbalai, pagarsėję „naujosios eros" idejų nešiotojai irgi žymiai supasavo ir dabar laikosi palyginamai ramiai, nors iš žvalgybos algas vis viena tebegauna, kaip ir seniau, ir savo kolegas tebeprovokuoja.

Buv. prie Voldemaro žvalgybos viršininkas Statkus nors ir pavarytas, bet visiškai dar neatstumtas. Mat, tautininkų manymu, Statkus esąs žmogus su dideliais „nupelnais" tėvynei. Iš paprasto studento šnipo dasikasti iki žvalgybos viršininko vietos, tai ne bile kam pasiseka. Todel Statkus dabar yra paliktas sekimo skyriaus vedėju, turi savo žinioj visus filerius (seklius), kurių daugumą sudaro „Neo Lithuaninkai" ir gauna žvalgybos viršininko algą.

Voldemaras visa laiką konferuoja su savo ištikimais „Vilkais", ir rengiasi „gelbėti" tėvynę ir „liurbius" pavaryti. Mėgino užvesti flirtą su valstiečiais liaudininkais, kalbėjosi tėvynės „gelbėjimo" reikalu su Z. Toliušiu, žadėjo tris ministerijas jiems ir net „seimą", bet prie susitarimo nepriėjo. Dauguma v. liaudininkų centro žmonių, Voldemaro pažadams nebetiki. Pats Voldemaras nors ir turi asmeninę apsaugą, bet gyvena apimtas baimės. Jo baimę charakterizuoja, kad ir šioks faktas: Prieš užgavėnes, studentai medikai nešė jam pakvietimą į vakarą, bet Voldemaras jų visai neįsileido į butą, bijodamas, kad pakvietimas nepavirstų į brauningą. Ne be reikalo priežodis sako, kad šautas vilkas ir lazdos bijo.

Padėties nepastovumą rodo dar ir tas, kad karo

lauko „teismai" yra susirūpinę savo kailiu. Seniau būdavo sprendimus rašydami išvardina teismo sąstatą. Dabargi teismo narių pavardės sprendimuose nebefigūruoja. Pasitenkinama vien tik trafaretiniu: „karo lauko teismas iš atatinkamo sąstato išnagrinėjęs bylą kaltinamojo tokio tai — nutarė ir t. t." Iš to matyt, kad ir tie galvažudžiai apimti baimės.

Lietuvą dabar valdo Tubelienė ir Smetonienė. Universitete surengtose diskusijose p. **Bistras** savo kalboj minėjo madam Pompadur. Tas pavadinimas taikomas ne kam kitam, kaip toms dviems boboms (Tubelienei ir Smetonienei). Valdo ir visokius įsakymus duoda šios bobos, o Smetona nugirdytas tik pasirašo. Per tas bobas galima viską padaryti, ką nori gali ir iš kalėjimo paliuosuoti. Smetona nekuomet neatsisako pasirašyti „malonės akto" ar kokio kito dokumento, jei žmona liepia ir niekuomet neišdrįsta niekam dovanoti bausmės, jei žmona draudžia. Tauragiečius žiauriausiu būdu žudė tik dėka Smetonienės susirūpinimui del „sosto" saugumo.

Kartą, paklausta Tubelienė, kodel pavarius Voldemarą ir tapus jos vyrui „tautos vadu", nesiliauja karo lauko teismai, atsakė: „Tai kas čia tokio, kad nuteisia iki gyvos galvos katorgon? Pabus kiek ir vėl išeis iš kalėjimo!" Pasirodo, kad ši boba net už Grigaitį mielaširdingesnė: žada greitu laiku laisvę nuteistiems iki gyvos galvos! Grigait s, kuomet buvo kariuomenės teismo prokuroru, sakydavo, kad tie žmonės, kurie rausia pamatus esamai krikščionių „šeškomo" tvarkai — reikia naikinti. O sukin synas Brazulevičius jau ir naikina.

Gerai kai kada, kad ir bobos valdo. Tik jų valdymo ribos dažnai būna labai siauros, bobiškos. Pavyzdžiui, bobos leido valstiečių liaudininkų partijai padaryti suvažiavimą Kaune. O komendantai provincijoj neleido padaryti kuopų susirinkimų ir išrinkti atstovų į suvažiavimą: komendantai neklauso bobų įsakymo, ir tiek!

Valstiečių liaudininkų centrui prisėjo atstovus kviesti atskirais raštais. Suvažiavimo nuotaika buvo gana griežta. Pasmerkė bobų politiką, reikalavo atstatyti Lietuvoj demokratinę tvarką, paleisti politinius kalinius ir t.t. Charakteringa, kad valst. liaudininkų suvažiavimas, po visos eilės karingų kalbų, užsibaigė sentimentais: nutarta **dovanoti nusikaltimą karininkams surengusiems 1926 m. gruodžio m. 17 naktį perversmą!** To nutarimo, suprantama, viešai skelbti neleido, bet valst. liaudininkai tą žinią plačiai paskleidė karininkų tarpe. Po to ištisą savaitę karininkai šturmavo V. Liaudininkų Partijos centrą, klausinėdami, ar tiesa, kad toks nutarimas buvo. Iš šio karininkų susirūpinimo matyt, kad ir jie bobų valdžią kenčia tik todel, kad bijo atsakomybės už padarytąjį gruodžio smurtą.

Kad mūsų fašistai nebeturi kur eiti rodo dar ir šis faktas. Universitete surengtose diskusijose stojo fašizmą ginti **Iz. Tamošaitis** ir **Aleksa**. Tamošaitis ėmė demagogiškai įrodinėti, kad, girdi, įvedus krašte demokratinės santvarkos formą, reikėsią, anot jo, tą demokratiškumą taikinti ne tik seimą, savivaldybes renkant, bet ir kariuomenėje, mokyklose, bažnyčioje turėsią būti visi klausimai išsprendžiami balsavimu. Kaip matot, Iz. Tamošaičio demagogija labai pigi ir primityvi. Bet kasgi lieka daryti, jei fašistai demokratijos smerkimui neturi svaresnių argumentų? Su Aleksa išėjo dar blogiau. Aleksa, kurį kai kas buvo linkęs skaityti Voldemaru Nr 2, savo pozicijų visai nė negynė. Vietoj kalbėjus apie fašizmos gerumus, p. žemės ūkio ministeris pradėjo pasakoti apie Lietuvą, ūkininkus, javų pigumą, vištų ūki ir t.t. Publika pradėjo juoktis, o buvę salėje fašistukai, kad išgelbėjus savo ministerį iš keblios padėties, pradėjo duoti pasiūlymus padaryti pertrauką. Ir taip neužbaigęs savo referato apie vištų ūkį, p. Aleksa, apleido tribūną.

Sužinojęs apie buvusių universitete diskusijų pasekmes Voldemaras su pasitenkinimu kalbėjo, kad ne tokiems, girdi, liurbiams apginti fašizmo „idejas!"

Likus fašistams be galvos, t. y. be Voldemaro, smarkiai sujudo mūsų klerikalai. Pavyzdžiui, buvusiame federantų suvažiavime, Ambrozaitis, Dovydaitis ir kiti, ne tik pasmerkė „bobų politiką", bet net pasiuntė Voldemaro ištremtam į Prancūziją Krupavičiui pasveikinimo telegramą, pareikšdami užuojautą ir viltį kuogreičiausiai matyti Juodąjį Lietuvos valstybės priešaky! Bobų valdžia matydama tokį klerikalų aktingumą pradėjo prieš juos kapituliuoti. Lašinių skutikus: Draugelį, Mikšį ir kitus paleido iš kalėjimo. Žadėtas ūkininkų sąjungai (centrui ir Šiaulių apygardai) bylas iškelti už draugiškus vekselius, del kurių ūkininkai licitucjami, pamažu nori nutrinti. Net pralotui Olšauskui leidžia ieškoti visokių kabliukų, samdyti falšyvus liudininkus, kad kaip nors tą klerikalų šulą išteisinus.

Smetoniniai fašistai su klerikalais gal būt jau senai būtų susitarę, bet Smetona bijosi netekti „sosto", o Smetonienė — „karalienės" titulo, kuriuo tą Chadakauskaitę vainikuoja kumietės, kai ji nuvažiuoja į Pamūšio dvarą. Mat, tautininkai visiškai neturi žmonių, kurie galėtų vesti politiką. Tuo tarpu krikščionys demokratai tuo atveju žymiai turtingesni. Taigi bijoma, kad įsileidus krikščionis demokratus, gali ateiti galas trikampiams, kuriuos dabar sudaro: Iz. Tamošaitis, Smetoninė ir Smetona ir Mironas Tubelienė ir Tubelis.

Proletaras.

Politinių kalinių padėtis bloginama.

Sunki politinių kalinių padėtis „tautiškuose" kalėjimuose jau daug kartų buvo nušviečiama „Pirmyn" skiltyse, todel pasitenkinsiu atpasakojęs tik paskutinius valdžios žygius toje srity. Diktatūra, o ypač chamiška mūsų „tautos vadų" diktatūra, tai nėra vien tik smurto ir sauvalės viešpatavimas, bet kartu tai yra klasinės neapykantos ir keršto režimas. Į kiekvieną demokratą, pakliuvusį į „tautos vadų" žvėriškus nagus, mūsų krašto okupantai žiūri ne kaip į belaisvį, kurį izoliuojama, bet kaipo į jų asmeninį priešą, kuriam visomis jėgomis norima keršyti. Beginklį kalinį nėra jau taip sunku kankinti, o mūsų „tautos vadams", matomai, kalinių kankinimas sudaro ypatingą malonumą. Tokiuose Varniuose į drėgnus koncentracijos stovyklos mūrus yra sugrūsta apie 200 žmonių, iš kurių didelė dalis jau po trejus metus **be teismo, be tardymo, be jokio kaltinimo ir be jokio prasižengimo ten sėdi.** Užtenka kokio nusigėrusio valkatos komendanto parašo ir esi žmogus „ištremiamas" į biauriausias koncentracijos stovyklos sąlygas, esi atiduotas šaikos girtuoklių puskarininkių ir vagies komendanto Rudaičio visiškai malonei, ar nemalonei. Jei tave įkiš kelioms paroms į tamsų, šlapią karcerį, kur nėra nei kėdės, nei lovos, jei tave koks sužvėrėjęs unteris primuš, jei tave komendantas Rudaitis, ar jo padėjėjai unteriai apvogs (ką jie vienaip vien daro) tai neturi kam pasiskųsti, turi viską kantriai kentėti. Šlykštesnio ir niekingesnio keršto per Varnių stovyklą „tautos vadai" Lietuvos demokratams negali sugalvoti. Daugel s politinių kalinių, patekę iš Varnių į kalėjimą, jaučiasi daug geriau, nes kalėjime, nors sąlygos ir yra sunkios, bet yra pastovesnės ir mažiau pažeminančios. Iki paskutinių laikų politiniai kaliniai kalėjimuose buvo šiek tiek geriau traktuojami, negu kriminalistai. Politiniai turėjo teisę dėvėti savo drabužius, nebuvo verčiami kirptis, darbus dirbti ir t.t. Bet paskutiniuoju laiku „tautiškoji vyriausybė" politinių kalinių būklę sistematiškai blogina. Daugiausia politinių kalinių sėdi Kauno sunk. darbų kalėjime, kuriame normaliai galėtų tilpti 400—600

žmonių, o talpinasi 1400. Ankštumas neišpasakytas, o kartu su tuo ir švaros negali būti. Prie to dar prisideda valdžios „taupumas“, kurs pasireiškia tuo, jog žiemą kalinių kameros yra nešildomas. Šiais metas žiema nebuvo šalta, bet vis viena kęsti neapšildytose kamerose yra didžiausia kankynė, niekada negalima išsirengti. Nuo šalčio veik visų kalinių rankos ir kojos yra sutinę. Pasivaikščiojimų seniau politiniai turėjo 1½ val. per dieną, o dabar pasivaikščiojimo laikas sutrumpintas iki 40 minučių, šiaip visą dieną reikia būti ankštose, šaltose kamerose Kamerose dienos metu nevalia atsigulti, nors seniau to niekas politiniams nedrausdavo. Už gulėjimą dienos metu gresia karceris, o pasikartojus ir fortai. Seniau pol. kaliniai turėdavo stoti, jei į kamerą įeidavo kalėjimo viršininkas, ar šiaip koks aukštesnis činas, o dabar reikia stotis prieš bet kokį prižiūrėtoją. Už neatsistojimą prieš kokį nors nadziratelių gresia karceris, fortai, arba ir rapninkas per galvą. Kalėjimo tarnautojų skaičiuje yra ir tokių, kurie tyčia įeina į kamerą, kad „pasidžiaugti“ reginiu, kaip visi kaliniai sustoja ramiai, rankos „po švam“...

Nuo kurio laiko Kauno kalėjime ir politiniai turi kirptis, kaip ir visi areštantai. Kai politiniai priešinosi tam „tautos vadu“ parėdymui, tai buvo sumušti ir prievarta nukirpti. 17 kalinių už priešinimąsi „teisėtam“ vyresnybės parėdymui buvo išsiųsti už bausmę į fortus. Valgis paskutiniu laiku taip pat pablogintas, bet tai greičiausiai ne „taupumo“, bet didesnio vagiliavimo sumetimais. Niekur taip greit činauninkai nenutunka, kaip kalėjimuose, o ypač prie „tautiškos“ vagių valdžios. Todel ir politinių maitinimas kalėjime paskutiniu laiku žymiai pablogėjo. Pasimatymai—linksmiausia valanda kalinio varge — paskutiniu laiku liko taip sutvarkyti, jog daugelis visai nuo jų atsisako. Būtent, dabar pasimatymus leidžia tik per dvejas krotas, ko ankščiau nebuvo. Kauno kalėjime eina gandai, kad greit visus politinius kalinius aprengsią į areštantų rūbus, kol kas betgi to dar neįvykdė. Iš tų paminėtų pabloginimų matosi, kad „tautos vadai“ deda visas pastangas, kad politinius kalinius kiek galima daugiau kankinti ir sveikatos jiems sunaikinti. Nesiras žmogaus, kiek sveikas jis bebūtų, kurs išsėdėjęs porą metų Kauno sunk. darbų kalėjime — nekalbant jau apie fortus — išeitų sveikas. Valdžia, matomai to tik ir laukia, kad politiniai kaliniai kalėjime netektų sveikatos, o be sveikatos, jei ir išeis laisvėn, jau nebebus valdžiai pavojingi. Laisvėje esantieji turi aiškinti visuomenei apie kalinių padėtį, nurodyti į keršto režimą, koks kalėjimuose yra įvestas. Tenebus Lietuvoje žmogaus, kurs nežinotų kaip šlykščiai „tautos vadai“ su geriausiais mūsų krašto žmonėmis, su kovotojais už demokratinę Lietuvą kalėjimų urvuose elgiasi. Tuo aiškinimu prisidėsime prie greitesnių mūsų kovos draugų išvadavimo. K. M.

Už kiek mus šįmet nubaus mūsų viešpačiai?

Š. m. kovo 21 d. „Vyr. Žinios“ skelbia šių metų valstybės sąmatą. Iš tos sąmatos sužinome įdomių dalykų, tarp kikto sužinome, kokią sumą pabaudų mūsų kraštas turės sumokėti neprašytiems „tautos vadams“ okupantams. Pasirodo, kad **šįmet turėsime sumokėti pabaudų 3 milijonus 350 tūkstančių ir 150 litų** Didžiausioji pabaudų dalis tenka už mokesčių nesumokėjimą savo laiku, net 1.824.350 litų, bet ir administracinės „ponų komendantų“ ir panašių ponų baudos siekia kelių šimtų tūkstančių litų. Baudos, valdant fašistams, kas met auga. Aš net esu linkęs matyti, kad nebetoli tas laikas, kada baudomis galima bus sudaryti milijoninius perteklius mūsų tėvynės biudžete. Pernai biudžetas numatė baudų apie pustrečio milijono litų, šįmet jau veik visas milijonas daugiau. Argi tai dar nerodo, kad mūsų kraštas progresuoja, eina greitais šuoliais į caro šnipo Aleksos žadėtąją „didingą ateitį“. Aš pasiūlyčiau „tautiškiems“ finansistams prie baudų perteklių pridėti dar išlaidas Seimui, kurių šiais metais yra numatyta 483.799 litai. Seimo Lietuvai juk nereikia, kokiems galams leisti pinigus partijų agitatoriams, ar neverčiau juos rezervuoti tikriems tautos sūnams, Aravičiaus šnipams. Iš jų juk daugiau naudos, nekaip iš plepančio be galo Seimo. Šnipas, ypač jei jis yra „inteligentiškas“ kaip Klastauskas, vis tik ką nors suprovokuos, padės kelius studentus įkišti į kalėjimą, ar šiaip prisidės prie tėvynės pagrindų stiprinimo. Taigi, siūlau, vi us milijonus surinktus iš valstiečių nubaudimo ir visas išlaidas, per apsirikimą įrašytas Seimui, išdalyti tarp uoliausių ir „inteligentiškiausių“ šnipų Iš to ir „tėvynei“ ir šnipams bus nauda. K. P.

Laiškas iš Argentinos.

Pasiliuosavusi iš Ispanijos globos ir tapus nepriklausoma Argentinos respublika, visą laiką buvo valdoma konservatorių (stambiųjų žemvaldžių ir didžiaturčių) partijos. Ta partija visą laiką atkakliai kovodama su savo priešininkais radikalais iki pat 1916 metų turėjo parlamante didžiumą ir valdė kraštą. Bet 1916 m. radikalai konservatorius nugalėjo ir nuo to laiko nebepaleidžia valdžios iš savo rankų. Radikalų partija irgi susideda ne iš darbininkų. Joje priklauso miestų namų savininkai, pirkliai, pabrikantai, aukštesnių kategorijų tarnautojai, laisvųjų profesijų inteligentai, ir kitoks taip vadinamojo vidurinio buržuazinio luomo elementas. Bet čia turiu pažymėti, kad radikalai ne smurtu užgrobė valdžią ir durtuvais ją laiko, kaip pavyzdžiui mūsų Lietuvoj padarė tautininkai. Nieko panašaus. Argentina yra viena iš laisviausių demokratinių respublikų, su visomis garantuotomis laisvemis: spaudos, žodžio, sąžinės, draugijų, susirinkimų ir t t.

Bet kaip gi tai atsitiko, kad radikalai paėmė valdžia ir jos iš savo rankų nebepaleidžia? Labai paprastai. Radikalų partija įsikūrusi praeito šimtmečio šešiosdešimtaisiais metais visą laiką vedė atkaklią kovą su konservatoriais ir galų gale sustiprėjusi, 1916 metais pravedė į parlamentą daugumą savo narių Jų kandidatą išrinko į prezidentus ir nuo to laiko valdo kraštą, kiekvienuose rinkimuose gaudami viršų.

Politinės laisvės Argentinoj yra kuoplačiausios, bet kadangi valdančioji radikalų partija yra buržuazinė, tai savaime suprantama, kad ji gina ne darbininkų, bet darbdavių—buržuazijos interesus.

Ant kiek plačios yra politinės laisvės liudija, kad ir tokie faktai.

Dabar kaip tik aukščiausio laipsnio įkaršty verda priešrinkimų agitacija. Visame krašte, visuose miestuose ir miesteliuose nuolat daromi mitingai. Policija mitingų ne tik nedraudžia, bet juos apsaugo, kad įsibrovę kitos partijos rėksniai netrukdytų. Pavyzdžiui, konservatorių mitinge kalbėtojai plūsta esamąją valdžia, šaukia „šalin radikalų valdžia!“ O policija nesikiša. Jei tuo laiku kas nors iš publikos imtų trukdyti ir šauktų „tegyvuoja valdžia“, tokį policija tuojau sulaikytų ir nubaustų už „tvarkos ardymą“. Tas pats būtų, jei radikalų mitinguose imtų konservatoriai trukšmauti. Mitinguose dažnai iškyla muštynės ir net susišaudymai, bet mušasi ne su policija, bet partijų priešininkai savo tarpe.

Policijai tuomet tik lieka išskirti mušeikas ir sugavus trukšmadarius nubausti.

Bet ne taip policija elgiasi kuomet iškyla kon-

fliktas darbininkų su darbdaviais. Ten ji visuomet darbdavių pusę palaiko, nuskriausdama darbininkus. Taip visur ir visada esti, kai valdo turtingieji ir kai darbininkai į krašto valdymą neturi didesnės įtakos.

Man prisėjo Argentinoj sutikti ne mažai čia iš seniau gyvenančių lietuvių. Vieni iš jų turi namus savo, viešbučius, restoranus, prekybos įmones, ar šiaip jau kokį biznį varo. Visi jie yra Argentinos piliečiai radikalai. Jei kuris iš jų partijoj ir nepriklauso, tai rinkimų metų visada balsuoja už radikalų kandidatus. Ant kiek teko patirti tai radikalų partija ir sustiprėjo tik dėka imigrantams. Del to tur būt ir dabartinė radikalų valdžia labai palanki imigrantams, jų vaikams steigia nemokamas valdiškas mokyklas, daro palengvinimų įsigyti pilietybę, padeda jiems ištautėti ir virsti tikrais argentiniečiais.

Iš seniau čia gyvenančių lietuvių jau dauguma tokiais ir virto. Apie Lietuvą jie beveik visai negalvoja. Kai jiems kas papasakoja, kad dabar Lietuvoj šeimininkauja samozvancų valdžia, niekieno nerinkta, kad žmonėm susirinkti ir pasikalbėti neleidžia, kad yra žvalgyba, ir šnipai, kurie seka ką pilietis skaito, klausosi, ką kalba, o naktį atėję padaro kratą ir radę kokį nors jiems negeistiną laikraštį, ar brošiūrą, pilietį primuša ir dar bent keliems metams į kalėjimą pasodina, tai argentinietis lietuvis tik pečiais trauko ir stebesi— „argi tai vis ruskis dar tebevaldo Lietuva?"—klausia. Kai jam paaiškina, kad dabar dar blogiau negu buvo prie ruskio, tai jis tik ranka numoja ir nieko nenori girdėti. Mat, gyvendamas laisvoj Argentinoj jis nuo to jau yra atpratęs ir jam tokie dalykai nebesuprantami.

Kaip jau buvo aukščiau sakyta, prieš karą Argengentinoj kovojo dvi didžiulės partijos — konservatoriai ir radikalai. Bet po didžiojo karo smarkiai pradėjo reikštis ir Argentinos darbininkų judėjimas, apimdamas vis platesnes ir platesnes darbininkų mases. Darbininkais vadovauja trys partijos: socialistų partija, nepriklausomieji socialistai ir komunistai. Didžiausi įtaka darbininkuose yra socialistų partijos. Ji vadovauja beveik visu Argentinos darbininkų judėjimu. Komunistai Argentinos darbininkuose beveik jokios įtakos neturi ir tik tiek laikosi, kiek juos Maskva remia. Tą patį galima būtų pasakyti ir apie nepriklausomuosius socialistus, o taip gi ir apie anarkistus—sindikalistus, kurie Ispanijos pavyzdžiu, anksčiau čia turėjo darbininkuose šiokia tokią įtaką.

Priešrinkimų agitacija dabar labai plačiai išvystyta ir manoma, kad rinkimus vėl laimės radikalai. Socialistų partija taip pat ne mažai vilčių deda rinkimams ir tikisi patraukti savo pusėn ir tuos darbininkus, kurie seniau per savo nesusipratimą balsuodavo už savo ponų konservatorių kandidatus. Kitos kairiosios partijos nežinia ar praves į parlamentą bent vieną, kitą atstovą.

Jonas Užundinis.

Buenos Aires,
1930 m. kovo m. 14 d.

Vilniaus krašte.

Ko jie rėkia?

„Vil. Rytojus" perskaitęs pereitame „Pirmyn" n-ry aprašymą įvykio Panomarų bendrabuty, suriko kaip juodas katinas ant uodegos užmintas. Bet neaišku, ko jis rėkia? Patį faktą „V. Rytojus" patvirtino, nes jis sako, kad „pasigėręs valkata užkabinėjo mūsų jaunimą ir smurtu įsibrovė vidūnaktį į mokinių bendrabutį". Ar jis buvo girtas, ar ne, ar valkata, ar doras žmogus — mes nematėm ir nežinom. Bet nesuprantama, kaip „V. Rytojus", patvirtinęs mūsų bendradarbio paduotą faktą, šaukia, kad „didesnės melagystės, girdi, ir „Dz. Wil." negalėtų sugalvoti!" Daleidžiame, kad tas pilietis buvo girtas valkata ir vertas buvo išmesti lauk, bet vadinti melagyste faktą, kurį pats tvirtina, tur būt tik vienas „V. Rytojus" ir tegali.

Del „Dz. Wil." mums neapeina. Bet juokinga, kuomet tokie Kraujaliai, Čibirai, Bieliauskai, Viskontai ir K-ko plūsta savo „brolį Kristuje". Girdi, jis yra lietuvių ėdikas. Taip. Bet kas gi jūs, ponai, per vieni? Ar ne tuo pačiu nuodijat žmonių protus ir sielas? Ar ne po to paties juodvarnio sparnu tupit?

Galop „V. Rytojus" įspėją jaunimą: žiūrėkite, girdi, vilkai avies kailyje! Nors šiandien jie dar lietuviškai kalba, bet nasrus jau laiko išskėtę ir tyko jus praryti!

Perdaug pigi demagogija, ponuliai! Jaunimas jau pradeda suprasti kur jį veda Kraujaliai, Bieliauskai, Čibirai, Viskontai, „Dz. Wil." ir spółka. Jis mato, kad tie „broliai Kristuje" savo tarpe labai gražiai susikalba, o del svieto akių nuduoda esą priešininkais ir tyčia drumsčia vandenį tuščiais patriotiniais šūkavimais, kad lengviau būtų meškerioti.

Del laikraščių konfiskavimų.

Pasirodo „V. Rytojus" užsigavo ir del „Pirmyn" paminėtų to laikraščio konfiskavimų. „Pirmyn" pažymėjo, kad „V. Rytojus" iš tų konfiskavimų daro biznį, o „V. Rytojus" sako, kad tai buvęs „ciniškas pasityčiojimas". Gerai. Būkime atviri, o iš to viskas paaiškės.

Lenkijoj yra tokia tvarka, kad pirmieji 6 atspausdinto laikraščio egzemplioriai pristatomi į cenzūrą. Jei laikraštys yra ką nors parašęs negeistino valdžiai, už valandos ateina valdžios atstovas, sustabdo tolimesnį spausdinimą, konfiskuoja atspaustus egzempliorius, surašo protokolą, kuriame pažymi, kad laikraštys už tokį tai straipsnį sukonfiskuotas. Tuo laikinai ir užsibaigia. Jei laikraščio leidėjai yra žmonės sąžiningi, tai jie nurodytą valdžios atstovo protokole straipsnį išmeta ir laikraštį išleidžia su **baltu špaltu**. Bet mums neteko matyti, kad „V. Rytojus" būtų kada nors išėjęs baltu šonu. Jis išleisdamas antrininką tik pažymi, kad, girdi, „nenorėdami savo skaitytojų palikti be laikraščio, leidžiam šį sumažintą numerį". Tuo metu, kai konfiskavimo priežastis tėra vienas straipsnys, ar net straipsnio tik vienas kitas sakinys, laikraštys mažinamas pusiau, arba ir visai nebeišleidžiamas. O visa konfiskuotojo numerio medžiaga gatavose formose dedama į sekantį numerį, kuris jau skaitomas „nauju".

Iš laikraščio sukonfiskavimų leidėjai turi tik tiek nuostolių, kiek kaštuoja konfiskuoto numerio popieris, pats spausdinimas (po 7-8 auks. už 1 form. 1000 egz.) ir išmesto straipsnio surinkimas.

Su šiomis pastabomis mes norėtume atkreipti lietuviškos visuomenės dėmesį, kuri duodama tam laikraščiui pinigus, visai nežino kokį šmugelį varo jo rašytojai ir leidėjai. **Jei spaudos laisvės nėra, tai dar nereiškia, kad iš tų spaudos varžymų turi teisę kas nors, kad ir „patriotas", pelną grobti.** Toji aplinkybė, kad „V. Rytojus" neišleido nė vieno numerio su baltais šonais (kas Lenkijoje pakol kas nedraudžiama) verčia manyti, kad iš visų devynių „V. Rytojaus" sukonfiskuotų numerių, jo leidėjai ir rašytojai turėjo pelno. Kad tuo tikslu „V. Rytojaus" rašytojai sąmoningai įterpia vieną, kitą sakinį, del kurio laikraštys bus konfiskuotas, liudija dar ir tas faktas, kad cenzūra protokole nurodo tiktai **straipsnį**, del kurio laikraštys sukonfiskuotas, o „V. Rytojaus" ponai žino, kad to straipsnio tik vienas kitas **sakinys** tėra „griešnas" ir tuos sakinius išmetę leidžia kaipo „naują".

Lietuviškoji visuomenė, kuri savo kruvinus cen-

tus aukuoja, turėtų kartą padaryti reviziją tame parazitų lizde Tikras esu, kad padarius reviziją, pasitvirtintų tai, kas aukščiau pasakyta.

Tegul „V. Rytojus" neužsigauna už atvirumą, nes jis pats to pasiprašė.

Aklų politika.

Senovės lietuviai sakydavo, kad jei dievai ką nori skaudžiai nubausti, tai tam protą atima. Bet Vytautui išnaikinus lietuviškus dievus, šioj gadynėj juos pakeitė nauja, ne mažesnė jėga—doleris. Doleris veikia ne tik žmogaus protą, bet ir akis. Nuo dolerių žmogaus akyratis ant tiek susiaurėja, kad jis nieko nebemato, apart dolerių. Prie tokių apakusių tenka šiuo kartu priskaityti „patriotus" iš „V Rytojaus". To laikraščio 27 nr., fašistų nupirktas rašytojas nepatenkintas del protesto rezoliucijos, kurią priemė įvykęs Rygoj š. m. kovo m. 22 ir 23 d. Pabaltės valstybių socialistų studentų kongresas, del socialistų persekiojimo Lietuvoj. „V. Rytojus" sako, kad tas protestas duosiąs medžiagos emigrantų laikraščiams bent keliems numeriams. Vis, mat, būsią, girdi, už ko užsikabinti.

Apie „užsikabinimą" „V. Rytojaus" ponai geriau patylėtų, nes patys kabodami tik ant dolerių, berods nedaug tegali didžiuotis. Kai ką pasako kad ir likimas „Życie Ludu", kuris mirė sulig tą dieną, kaip tik nutrūko tas „kabyklis". O didžiojo „patrioto" p. Kazimierio Veleckio „idejos", bežiūrint išgaravo, kaip neužkimštas kamparas.

Medžiagos mums pakankamai duoda pati Lietuvos gyvenimo tikrovė. Jei „V. Rytojus" apakintas doleriais, nuduoda tos tikrovės nematąs, tai jau jo dalykas.

Įrodymui savo aklumo „V. Rytojus", 28 n-ry kalba tokius dalykus:

„Kovo mėn. 27 d. Kaune įvyko metinis Lietuvos socialdemokratų partijos suvažiavimas. Ar tai taipogi „teroras" prieš kurį protestuoja užsienių socialdemokratai?"— klausia „V. Rytojaus" svirplys.

Pasirodo, „V. Rytojaus" rašytojas, ne tik tvirtina, kad Lietuvoj socialistų niekas nepersekioja, bet L.S.D. Partija net savo metinius suvažiavimus daranti! Kaip sau norite, o be dolerių šitaip neparašysi!

Negalėjo jau čionykščiai „tautos vadai" nežinoti, kad š. m. kovo mėn. 27 d. Kaune buvo ne L S. D. Partijos metinis suvažiavimas, kaip skelbia „V. Rytojus", bet L.S.D. Partijos **Kauno kuopos susirinkimas** ir tai **trečias nuo gruodžio perversmo!**

Apie tai kokioj padėty šiandien yra L. S. D. Partija, „Socialdemokratas" iš š. m. III—27 nr. 13, t. k. rašo:

„... Nuo leidimo Partijai veikti praslinko jau daugiau kaip trys mėnesiai. Daugely vietų buvo paduoti prašymai leisti daryti kuopų susirinkimus, bet iki šiol Partijos kuopų susirinkimų dar nebuvo leista. Kelią praskynė L. S. D. Partijos Kauno kuopa. Kuopa nuo pat gruodžio mėn. perversmo eina Golgotos keliais. Susirinkimai neleidžiami, nariai persekiojami. Daugelis kuopos narių atsidūrė kalėjimuose, Varniuose, arba užsieniuose. Kuopos komitete teliko vienas narys. Šis susirinkimas yra trečias iš eilės (per 3 metus ir 3 mėn.! X) ir pirmas po Partijos atidarymo. Ketvirtus metus gyvenam sunkaus, sudrumsto gyvenimo. Nors oficialiai Partija uždaryta tik balandžio mėn., bet jos veikimas po gruodžio mėn. perversmo buvo neįmanomas. Partijos ir jos narių terorizavimas ypač padidėjo po Tauragės sukilimo ir Galinio ir kitų areštų. Faktinai Partijos veikimas jau po šių įvykių buvo sustabdytas. Pernai gruodžio mėn. 3 d. Partijai vėl leista veikti. Tačiau veikimo sąlygos veik nepakitėjo. Daugelis kuopų jau po kelis kartus prašė leisti susirinkimus, bet nebuvo leisti. Centro Komitetas stengėsi tobulinti ir įvairinti Partijos organą „Socialdemokratą". Tačiau ir čia susidurta su negailestingu raudonu (fašistinio cenzoriaus. X) paišeliu..."

Bet užteks, pagaliau, citatų. Jas privedžiau ne tam, kad „Vil. Rytojaus" aklieji praregėtų. Čia tik norėjau parodyti skaitančiai visuomenei, ant kiek čionykščiai „tautos vadai" yra nuo dolerių apakę.

Del „V. Rytojaus" spėliojimų.

Šių metų kovo m. 27 d. Vilniaus **socialistų** iniciatyva buvo sukviestas susirinkimas į kurį pakvietė ir L.S.D.O.U. Vykdomojo Komiteto pirmininką d-gą Paplauską padaryti pranešimą, apie Lietuvos vidaus padėtį. Kaip žinoma, paskaitos santrauką atsispausdino dienraštis „Kur. Wil."

Iš šios paprastos paskaitos „V. Rytojus" padarė visą vežimą spėliojimų, ar tik nebūsianti sanacija pakvietusi, įtarinėjimų, nusistebėjimų, „kaip, girdi, juodžiausioji reakcija randa bendrą kalbą su raudoniausia socialdemokratija, kas juos jungia ir t.t."

Šitokie durni „V. Rytojaus" spėliojimai ne nauji ir nieko jie nestebina, nes šių prisiekusių fašistinių bernų toks jau amatas. Jie senai tuo amatu verčiasi ir visus savo gaspadorių žiaurumus stengiasi slėpti po šluota. Mes neturime mažiausio noro nei baltinti, nei juodinti lietuviškojo fašizmo, bet podraug mes nematom reikalo ir apie jį tylėti. Pasaulio socialistai ir demokratai privalo juk žinoti tikrą padėtį Lietuvos darbo žmonių toje mandarinų kunigaikštijoj. Demokratiškasis pasaulis nepasitenkina tuo, ką jam skelbia lietuviškieji Zelimchanai, Achmedzogai ir jų samdyti prichvostninkai iš „V. Rytojaus". Jis seka Lietuvos gyvenimą. Todel kiekvieno socialisto ir demokrato pareiga užsienį painformuoti apie tikrą padėtį Lietuvoj.

Patys muša, patys rėkia.

Čionykščių „demokratų" kūdikis „V. Žodis" iš 15.IV š. m. nusiskundžia del nėva provokacijų, kurios pasireiškusios tame, kad koks tai pilietis Švenčionyse gavęs pundą „V. Žodžio" radęs pridėtus kelius egzempliorius „Pirmyn".

Rėkti del to nereikėtų. „V. Žodis" berods turi savo ekspediciją ir tur but žino kam ką siunčia. Jei „V. Žodis", kurį skaito **tik redaktorius, du korektoriai** ir dar kai kas, norėdamas padaryti geresnį biznį duoda priedą „Pirmyn" — ne mūsų kaltė.

„Pirmyn" šame krašte turi daugiau skaitytojų negu kas kitas ir jis visai nėra egoistas, neturi tikslo ką nors konkuruoti, ar kam pakenkti — užteks visiems vietos ant žemės plačios! Bet demokratams, nors ir kabutėse, čigonų taktika visai nedera.

*
* *

Ne taip senai, kuomet krikščioniškasis „Rytas" paaugo iki 8 puslapių, fašistinis „L. Aidas" ironiškai nusišypsojo, girdi, „neturi kuo užpildyti"! „L. Aidas" tuo atveju laimingesnis. Jis jei neturi kuo užpildyti, tai imasi rūpestingai kartoti savo broliuko „V. Rytojaus" sugalvotas durnystes apie pol. emigrantus.

„L. Aido" redaktorius **Valentinas Gustainis**, važinėjo Italijon pasimokinti, bet pasirodo ir ten nieko neišmoko.

Ne be reikalo tur būt žemės ūkio ministeris Aleksa nusiskundžia, kad nėsą tokios mokyklos, kuri iš kiekvieno veršio padarytų patentuotą fašistą. X.

Ats. Redaktorius ir leidėjas: Stasys Dainauskas. Spaustuvė „ZORZA" Vilniuje.